

Kulturdepartementet
PB 8030
0030 Oslo

Oslo, 28. november 2016

Høring – forslag til ny forskrift om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter og endringer i forskrift til åndsverkloven.

Tillegg til vårt høringssvar av 23.9.2016

Vi beklager at dette ikke kom med i vårt opprinnelige høringssvar. Etter vårt skjønn er det svært viktig å få med disse begrensningene i den kommende forskriften.

Paragraf 4: FØLGEOPPLYSNINGER OG METADATA

BAKGRUNN

I forslaget til ny forskrift om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter er følgende tekst foreslått i paragraf 4:

«Nasjonalbiblioteket gir nærmere regler om kva for følgeopplysningar og metadata som skal følge innsendinga av plikteksemplar»

Forleggerforeningen oppfatter denne formuleringen som lite spesifikk og er bekymret for at Nasjonalbiblioteket her gis svært vide rammer for hva de kan kreve av metadataleveranser fra forlagene.

Forleggerforeningen er av den oppfatning at påkrevde følgeopplysninger må begrenses til de metadata som er nødvendige for å sikre forskriftens formål om effektiv innsamling og registrering av avleveringspliktige data og som er enkelt tilgjengelige for den som skal levere dokumenter og tilhørende metadata.

HVA ER METADATA?

Begrepet metadata benyttes i bok- og bibliotekbransjen som en betegnelse på en datafil som inneholder opplysninger om en utgivelse. Dette kan omfatte katalogdata i henhold til katalogiseringsreglene (AACR2) og klassifikasjonsdata (Dewey, emneord etc.) og kan i en utvidet tolkning også omfatte pris- og tilgjengelighetsinformasjon, markedsføringsinformasjon og grafiske

elementer (omslagsbilde etc.). I Norge opererer bokbransjen med mer enn 100 ulike informasjonsfelt om bøker som alle går under samlebetegnelsen metadata.

Begrepet metadata kan altså brukes om en datafil som inneholder ett informasjonselement knyttet til et gitt dokument (f.eks. utgivelsens ISBN-nummer) og om en datafil som inneholder 100 informasjonselement knyttet til det samme dokumentet. Det finnes ingen «markedsstandard» for hvor mange datafelt man «normalt» inkluderer ved oversendelse av metadata om en utgivelse.

Slik begrepet er benyttet i forslaget til forskrift vil det være opp til Nasjonalbiblioteket å definere hvilke informasjonsfelt forlagene må levere innenfor dette svært store utfallsrommet. Det er heller ikke lagt opp til noen forankring i hvilke data utgiver selv har tilgjengelig.

HVOR METADATA SKAPES I DAG

Metadata skapes i alle ledd i verdikjeden fra forfatter, via forlag, trykkeri, distributør og bibliotek/bokhandel. I den kommersielle delen av bokbransjen opererer Bokbasen AS som en sentral aktør som samler og kvalitetssikrer metadata fra alle disse kildene, samt legger til ytterligere informasjonselementer.

I tillegg skaper bibliotekarene hos Nasjonalbiblioteket i dag metadata i forbindelse med sitt katalogiseringsarbeid for nasjonalbibliografien.

Metadata til bruk i folkebibliotekene har hittil vært innkjøpt av det enkelte bibliotek og de fleste har kjøpt sine metadata fra Biblioteksentralen SA, som har fungert som en tilsvarende aktør som Bokbasen AS i biblioteksektoren. Fra januar 2017 har Nasjonalbiblioteket inngått kontrakt med Bokbasen om kjøp av metadata for bruk i hele biblioteksektoren, også folkebibliotekene.

Forlagene har ikke eierskap eller enkel tilgang til de metadata om sine utgivelser som skapes i andre ledd i verdikjeden enn hos forfatter/forlag. De har anledning til å kjøpe disse metadataene fra aktører som Bokbasen AS, men det vil medføre en ikke ubetydelig ekstrakostnad for forlagene.

UTVEKSLINGSFORMAT

Gjennom internasjonalt samarbeid er det utarbeidet standarder og regelverk for hvordan metadata om bøker skal registreres og utveksles. Dette har blant annet resultert i de to utvekslingsstandardene Marc og ONIX, der Marc benyttes av biblioteksektoren og ONIX benyttes av forlag og bokhandlere.

Det er særlig ved utveksling av omfattende metadataposter at disse standardene er en forutsetning for effektive dataflytprosesser. Ved utveksling av metadataposter som inneholder svært begrenset informasjon er format et mindre problem.

Ingen norske forlag har i dag mulighet til selv å produsere metadataposter om egne utgivelser i Marc-format. Et lite fåtall (3 forlag) har mulighet til å produsere begrensede metadataposter i ONIX-

formatet. Alle andre vil få en vesentlig tilleggs kostnad for produksjon av Marc-poster for de pliktavleverte dokumentene dersom det legges en vid definisjon av begrepet metadata til grunn fra Nasjonalbiblioteket.

BRUK AV PLIKTAVLEVERTE METADATA

Den norske bokbransjen har valgt å sentralisere innsamling, kvalitetssikring og produksjon av metadata om norske utgivelser i selskapet Bokbasen AS. Dette selskapet er i hovedsak finansiert gjennom salg av metadataposter til bokhandel og bibliotek og har en omsetning innen produktområdet metadata på over 20 MNOK.

Dersom Nasjonalbiblioteket legger en vid definisjon av metadatabegrepet til grunn i sin tolkning av forskriften og så tilgjengeliggjør de pliktavleverte metadataene via sine åpne API'er for allmenn nedlasting og bruk vil grunnlaget for Bokbasens drift opphøre. Det vil dermed falle på forlagene å erstatte de tapte inntektene fra salg av metadata for å opprettholde metadataproduksjonen i Bokbasen AS.

Som et eksempel vil dette kunne medføre en beregnet tilleggs kostnad per utgivelse på ca 2 500 NOK. For et mindre norsk forlag som f.eks. Pelikanen Forlag som utgir ca. 20 bøker i året vil det altså utgjøre en potensiell tilleggs kostnad på 50 000 NOK per år, noe som er betydelig i en allerede presset driftssituasjon for mange mindre/mellomstore forlag.

Forleggerforeningen oppfatter en slik konsekvens som urimelig og antar at det ikke har vært Kulturdepartementets hensikt. Likevel mener vi eksempelet er en realistisk illustrasjon på hvorfor metadatabegrepet bør konkretiseres i forskriften.

Men dersom Nasjonalbibliotekets vide definisjonsmulighet likevel beholdes i forskriften vil Forleggerforeningen påpeke at dette må medføre en tilsvarende stram bruksrett til de pliktavleverte metadataene i tråd med begrensningene for tilgjengeliggjøring av det pliktavleverte materialet. Dette for å redusere undergravingen av den eksisterende finansieringsmodellen for metadataproduksjon i bokbransjen.

FORSLAG TIL INNHOLD I METADATABEGREPET

Det er Forleggerforeningens oppfatning at Kulturdepartementets formål med paragraf 4 i forskriften kan oppfylles med en enkel definisjon av metadatabegrepet.

Formålet fremkommer i høringsnotatet punkt 2, 7. avsnitt:

«...Det er et mål at forskriften skal gi bestemmelser som legger best mulig til rette for en effektiv innsamling, registrering og tilgjengeliggjøring av avleveringspliktige dokumenter, blant annet ved at håndteringen av dokumentene kan automatiseres og strømlinjeformes.»

og i punkt 3.3.1, 7. avsnitt:

«...Ofte skapes metadata som en del av produksjonsprosessen, og når disse dataene følger dokumentet, vil det kunne bidra til sikker og effektiv avlevering.»

De metadata som skapes i forbindelse med produksjonsprosessen og som er enkelt tilgjengelige for forlagene oppfyller slik vi ser det formålet om effektiv innsamling og registrering. Dette vil omfatte:

- ISBN eller annen unik identifikator
- Tittel
- Forlagsnavn
- Utgivelsesår
- Opplysninger om opphavsperson
- Format/innbindingsinformasjon

KONKLUSJON

Forleggerforeningen ønsker størst mulig grad av forutsigbarhet hva gjelder pliktavlevering av dokumenter og følgeopplysninger og ønsker derfor at forskriften gir tydelige rammer for hvilke metadata Nasjonalbiblioteket kan kreve etter forskriften.

Vårt forslag er at følgeopplysningene begrenses til de informasjonsfelt som er nødvendig for å sikre effektive innsamlings- og registreringsprosesser. Dette kan omfatte:

- ISBN eller annen unik identifikator
- Tittel
- Forlagsnavn
- Utgivelsesår
- Opplysninger om opphavsperson
- Format/innbindingsinformasjon

Forlagene har ikke selv eierskap eller tilgang til utvidede metadata om egne utgivelser og det kan ikke være meningen at forlagene skal pålegges å pliktavlevere metadata de selv ikke har. Et slikt pålegg vil også medføre store tilleggskostnader for alle forlag.

Dersom departementet likevel opprettholder Nasjonalbibliotekets vide definisjonsmulighet for metadatabegrepet må bruken av metadata som pliktavleveres reguleres på samme måte som de pliktavleverte verkene.

Paragraf 2: FORMATKRAV

Den første setningen i paragraf 2 slår fast at alle dokument skal pliktavleveres i den formen de er gjort allment tilgjengelige i når ikke annet er fastsatt, men samtidig åpnes det i siste setning for at Nasjonalbiblioteket kan fastsette nærmere regler for tekniske format og kvalitet på det som skal pliktavleveres.

Det vil kunne medføre vesentlig ekstraarbeid/kostnader for forlagene dersom de pålegges å pliktavlevere digitale produkter i andre format og kvaliteter enn de som til enhver tid produseres for det allmenne markedet.

Nasjonalbiblioteket bør derfor ikke gis en generell rett til å fastsette tekniske format og kvalitet for pliktavleverte dokumenter som ikke uansett produseres for det allmenne markedet. F.eks. høyere bitrate for lydbøker enn det som finnes for salg eller overgang til EPUB3 for ebøker før forlagene selv ønsker å endre format for det allmenne markedet.

Med vennlig hilsen

Kristenn Einarsson
Administrerende direktør
Den norske Forleggerforeningen